

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.17.247-261>

УДК: 327:94(438+437+437.6+439)

© Дмитро Коротков¹

ВИШЕГРАДСЬКА ГРУПА: ГЕОПОЛІТИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті проводиться комплексний аналіз сучасного стану та перспектив існування Вишеградської групи як одного з ключових гео-економічних кластерів центральноєвропейських країн Європи. Досліджуються геоелектронічні, політичні причини створення Вишеградської групи та надається порівняльна характеристика економічного потенціалу країн Польщі, Угорщини, Чехії та Словаччини в контексті європейського економічного простору. Визначається, що російсько-українська війна стала геополітичним тригером випробувань для країн Вишеградської групи а критерієм підтримки України може слугувати індикаторами геополітичної орієнтації конкретного уряду. Висновки демонструють, що у довгостроковій перспективі ідеологічні розбіжності навряд чи розділять країни, що створили Вишеградську групу, незалежно від політичних уподобань правлячих урядів, але існує загроза того, що через збереження політичних розбіжностей окремі країни В4 прагнуть долучитися до альтернативних форматів регіональної співпраці. Інший варіант для майбутнього існування В4 реформування політичної взаємодії та зміна зовнішньополітичних пріоритетів Угорщини та Словаччини з надією на ефективну діяльність політичної опозиції в цих країнах. Наростаючі протиріччя зовнішньополітичних курсів держав-членів є загрозою для здатності країн Вишеградської групи функціонувати як єдиний геополітичний актор.

247

Ключові слова: Вишеградська група, Європейський Союз, Україна, зовнішня політика, Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, регіоналізм, європейська інтеграція, міжнародна безпека, геоелектроніка.

¹ Кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і політичної філософії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, Україна, E-mail: Dmytro.korotkov@hneu.net; <https://orcid.org/0000-0003-2732-0824>.

Visegrad Group: Geopolitical Reality and Prospects for Functioning

The article provides a comprehensive analysis of the current state and prospects of the Visegrad Group as one of the key geo-economic clusters of Central European countries in Europe. It examines the geo-economic and political reasons behind the creation of the Visegrad Group and provides a comparative assessment of the economic potential of Poland, Hungary, the Czech Republic, and Slovakia within the broader European economic context. The study concludes that the Russian–Ukrainian war has become a major geopolitical trigger for the Visegrad countries, and the level of support for Ukraine can serve as an indicator of the geopolitical orientation of each government.

248 — *The findings suggest that, in the long term, ideological differences are unlikely to break the cohesion of the countries that established the Visegrad Group, regardless of the political preferences of ruling governments. However, there is a risk that persistent political divergences may push individual V4 members to seek alternative formats of regional cooperation. Another option for the future existence of the V4 is the reform of political interaction and a change in the foreign policy priorities of Hungary and Slovakia, with the hope of effective political opposition in these countries. The growing contradictions in the foreign policy courses of the member states pose a challenge to the Visegrad Group's ability to operate as a unified geopolitical actor*

Keywords: Visegrad Group, European Union, Ukraine, Polish, Hungarian, Czech, Slovak, regionalism, European integration, international security.

Актуальність теми. Після розпаду СРСР та краху комунізму в Східній Європі на порядку денному було питання створення нової геополітичної архітектури Центральної Європи. Вступ країн цього регіону в структури НАТО був головний крок для забезпечення національної безпеки, але необхідно було формувати регіональну безпекову матрицю, як економічну, так і політичну. Актуальним завданням для країн Центральної Європи було створення регіональної геоekonomічної платформи. Створення Вишеградської групи (В4), що об'єднує Польщу, Угорщину, Чехію та Словаччину та її позиції щодо ключових питань регіональної безпеки, європейської інтеграції, енергетичної незалежності та міграційної політики мають значний вплив на формування стратегічних пріоритетів Центрально-Східної Європи. Країни які мають спільний історичний простір та геополітичні інтереси з початком повномасштабної війни в Україні

сьогодні стикаються з низкою викликів, що ставлять під сумнів її єдність і ефективність. Серед них розбіжності у зовнішньополітичних орієнтаціях (зокрема, у відносинах з ЄС, США та Україною), різний підхід до питань демократії, верховенства права й енергетичної політики. Проблемою є також пошук спільної позиції щодо майбутнього європейської інтеграції та визначення ролі Вишеградської четвірки в системі сучасної регіональної безпеки. У цьому контексті постає необхідність наукового аналізу геополітичної реальності Вишеградської групи та оцінки її перспектив існування у нових міжнародних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика Вишеградської групи дуже актуальна в науковому дискурсі України в контексті дослідження моделі алгоритму вступу країни до ЄС/НАТО або до інших європейських об'єднань. Тема Вишеградської групи в контексті співпраці в форматі В4+Україна актуальна також в аналітичних звітах аналітичного центру «Українська призма» (Українська призма 2018) та «Вишеградська група в нових політичних реаліях» Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД 2023). Проблематикою Вишеградської групи займаються такі вітчизняні дослідники як І. Андрощук, Н. Дрогозюк, В. Латенко, В. Міщук, М. Палінчак, В. Ставка, Л. Шишеліна, М. Урбанський та, Н. Чорна, Г. Шелест. 249 —

Метою дослідження є історичний аналіз та виявлення геоекономічних та політичних причини виникнення Вишеградської групи, сучасних викликів та перспектив її функціонування в умовах зміни геополітичної та безпекової ситуації в Європі.

Виклад основного матеріалу. Завершення холодної війни між США і СРСР ознаменувало народження нової епохи, в якій на зміну двополярного світу прийшла багатополарність з її новими викликами стосовно формування безпекової матриці. Така система вимагала створення нових форм співпраці (політичної, економічної, інфраструктурної, у сфері безпеки) у центральноевропейському просторі.

Регіональна інтеграція є спробою реалізувати взаємні вигоди від співпраці в рамках групи самотивованих держав в анархічній міжнародній системі. Для досягнення успішної регіональної згуртованості держави мають подолати проблеми колективних дій, які є місцевими для міжнародної співпраці. Регіональна співпраця часто просувається як науковцями, так і політиками як спосіб для держав вирішувати важливі виклики розвитку. Регіоналізм, що виходить

за межі національних кордонів, став глобальним явищем, і немає жодної суверенної держави, яка б не приєдналася до якоїсь транснаціональної регіональної організації. Криза міжнародної системи ХХІ ст. є «новою нормою» в політиці, явищем, яке спостерігається на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Регіональна інтеграція, як правило, слідує логічному прогресу від співпраці до інтеграції.

Теорії міжнародних відносин надають пояснення того, як і за яких умов держави сприяють співпраці для досягнення спільних інтересів усього регіону. Існують різні теорії регіоналізму. Неоліберальний інституціоналізм вважає, що поведінка держав визначається не абсолютними вигодами, а відносними вигодами у взаємодії з іншими акторами в міжнародній системі. Неофункціоналізм вірить у функціональні вигоди співпраці держав (Lenz, Marks 2016). Ці теорії загалом стверджують, що успішний регіоналізм залежить від того, наскільки держави реагують на взаємозалежності шляхом передачі національного суверенітету на регіональні інституції та механізми управління. Після прийняття такого рішення побічні ефекти у різних сферах політики можуть створити стимули для розширення сфери регіональної співпраці, а оскільки політики є учасниками регіональної співпраці, вони поступово зміщують свою політичну лояльність від державного/національного до регіонального рівня, тим самим сприяючи підвищенню рівня регіональної співпраці та інтеграції.

На думку професора Б. Абеґунде існує кілька причин для регіональної співпраці: уряди бажають взяти на себе зобов'язання щодо впровадження кращих політик, включаючи демократію, та продемонструвати такі зобов'язання вітчизняним та іноземним інвесторам; бажання отримати більш надійний доступ до основних ринків; тиск глобалізації, що змушує компанії та країни шукати ефективність через більші ринки, посилення конкуренції та доступ до іноземних технологій та інвестицій; бажання урядів зберегти суверенітет, об'єднавши його з іншими в галузях економічного управління, де більшість національних держав занадто малі, щоб діяти самостійно; бажання стимулювати багатосторонню систему до швидших і глибших дій у вибраних галузях; бажання допомогти сусіднім країнам стабілізуватися і процвітати (Abegunde 2021). Зазначимо, що ці причини є ключовими і для створення Вишеградської групи, які були

актуальними на початку 1990-х років XX ст. після розпаду соціалістичної системи в Центральній Європі.

Створення Вишеградської групи у 1991 році стало відповіддю урядів Польщі, Чехословаччини (пізніше Чехії та Словаччини) та Угорщини на нові виклики після завершення «холодної війни» та розпаду біполярної системи міжнародних відносин. Як вказує український дослідник М. Дрогозюк саміт у Вишеграді 1991 р. символічно пов'язало історичні події з подібною зустріччю, що відбулася в 1335 році (Дрогозюк 2024). Зазначимо, що у 1991 р. керівники Польщі, Чехословаччини та Угорщини усвідомлювали потребу у нових формах регіональної співпраці, які б сприяли політичній стабілізації, економічній трансформації та інтеграції до західноєвропейських структур.

Геоекономічний кластер. Крах соціалістичної системи економіки поставив питання перед країнами щодо формування відкритої, стабільної та прогнозованої економічної політики для залучення іноземних інвесторів. Керівники країн взяли на себе зобов'язання щодо впровадження кращих політик управління, включно з розвитком демократичних інститутів, ринкової економіки, верховенства права та прозорості.

251

Іншим важливим чинником створення Вишеградської групи було бажання отримати більш надійний доступ до основних ринків, насамперед Європейського Союзу, та включитися в європейські торговельні й виробничі ланцюги. Умовою цього було посилення економічної взаємодії між самими центральноєвропейськими країнами, що дозволяло підвищити їхню конкурентоспроможність у міжнародній системі. Країни Вишеградської групи в контексті світової економічної глобалізації відчували нові виклики для національних економік, змушуючи їх шукати ефективність через розширення ринків, зниження бар'єрів для руху товарів і капіталу, доступ до сучасних технологій та іноземних інвестицій. Щоб відповідати новим економічним викликам необхідні були спільні дії у цьому напрямку. Крім того, уряди прагнули поєднати збереження національного суверенітету з ефективним економічним управлінням, об'єднуючи зусилля у тих сферах, де окремі держави були занадто малими, щоб діяти самостійно. Таким чином, Вишеградська співпраця стала способом посилення їхніх позицій на міжнародній арені без втрати незалежності.

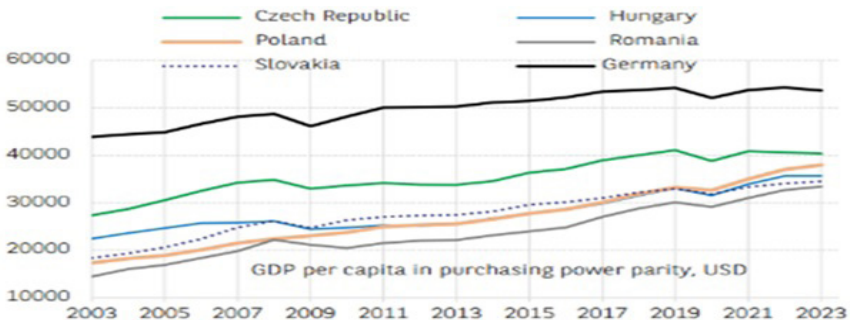
Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина виступають геоекономічним кластером який є «економічним ядром Центральної Європи» і

мають населення 64,3 млн. осіб, що становить 12,7% населення Європейського Союзу. Необхідно підкреслити, що аналітики польського проекту «Фінансовий спостерігач» вважають, що країни Вишеградської групи ближчі політично, ніж економічно. На думку експертів країни Вишеградської четвірки (В4) все ще залишаються одними з найбідніших у Європейському Союзі. Чеська Республіка приблизно на 15 процентних пунктів нижче середнього показника по ЄС-28, Словаччина – на 23 процентні пункти, а Польща та Угорщина – понад на 30 процентних пунктів нижче (Obserwator Finansowy 2016).

Протилежні висновки стосовно економічного потенціалу Вишеградської групи зробили аналітики французького аналітичного підрозділу банку BNP Paribas Economic Research. Експерти вважають, що вступ країн Вишеграду до ЄС у 2004 році супроводжувався вражаючим зростанням їхніх відповідних економік. Це членство дозволило цим країнам значно наздогнати їх з економічної точки зору. ВВП на душу населення в натуральному вираженні та за паритетом купівельної спроможності, показником, який зазвичай використовується для оцінки та порівняння рівнів доходів між країнами, продемонстрував вражаюче зростання між 2004 та 2024 роками. Польща виділяється серед своїх сусідів подвоєнням ВВП на душу населення за цей період. Для інших країн регіону він збільшився приблизно в 1,5 раз (рис.1) (Kalasopatan 2024).

Рисунок 1

Східна та Центральна Європа: ВВП на душу населення

Джерело: BNP Paribas Economic Research.

Зазначимо, що завжди є ризики для економічного сектору країн Вишеграду (як дефіцит бюджету та ін.), але органи влади Централь-

ної Європи, як і раніше, віддані дотриманню Пакту стабільності та зростання в контексті системи економічного врядування в ЄС (Рудік 2020).

Країни Вишеградської четвірки пов'язані історією, зокрема економічною. Протягом сотень років Чехія, Словаччина та Угорщина були частиною Австрійської імперії, а кілька десятиліть – частиною економічної організації РЕВ (Ради економічної взаємодопомоги) разом з Польщею. Тому торговельні зв'язки між країнами Вишеградської четвірки мають бути дуже міцними. Зазначимо, що географічний чинник впливає і на перспективи потоків прямих іноземних інвестицій у короткостроковій та середньостроковій перспективі, які є сильними. Величезний геоекономічний потенціал для країн Вишеградської групи є географічне сусідство із Німеччиною, участь якої як в експорті, так і в імпорті країн зазвичай у кілька разів більша, ніж у інших партнерів.

У 2003 році, за рік до вступу десяти східноєвропейських держав до ЄС, Чеська Республіка посідала 11-е місце серед найважливіших торговельних партнерів Німеччини з обсягом зовнішньої торгівлі (імпорт плюс експорт) у 34,3 мільярда євро. Польща посідала 12-е місце, Угорщина – 15-е, а Словаччина – 22-е. У період з січня по травень 2024 року, приблизно через 20 років після приєднання до спільного економічного простору, Польща посіла п'яте місце серед найбільших торговельних партнерів Німеччини із зовнішньоторговельним оборотом у 73,9 млрд. євро, що ставить її одразу після Франції (81,8 млрд. євро) та випереджає Італію (65,9 млрд. євро). За той самий період Чеська Республіка посіла десяте місце (48,7 млрд. євро), Угорщина – тринадцяте (29,7 млрд. євро), а Словаччина – вісімнадцяте (16,6 млрд. євро). Таким чином, чотири члени так званої Вишеградської групи, неформального альянсу в рамках ЄС, увійшли до 20 головних торговельних партнерів Німеччини протягом цього періоду (Statistische Bundesamt 2024).

Країни Вишеградської групи сформувалися як геоекономічний кластер Центральної Європи з метою забезпечити ефективну інтеграцію постсоціалістичних економік до європейського простору. Галузева співпраця Польщі, Чехії, Угорщини та Словаччини представляє собою дуже багату мережу контактів міністерств транспорту, оборони, навколишнього середовища, культури, освіти, внутрішніх справ та інших. Ця співпраця допомогла країнам Вишеграду в мо-

дернізації виробничих структур та залученню іноземних інвестицій. Порівняльний аналіз показує нам наявні дисбаланси у рівнях розвитку Польщі, Чехії, Угорщини та Словаччини, але країни Вишеградського об'єднання демонструють позитивну динаміку конвергенції з економічними стандартами Європейського Союзу. Країни Вишеграду для побудова спільної ідентичності створюють інструментарій цієї стабільності. Як приклад, створення у 2000 році Міжнародного Вишеградського фонду (International Visegrad Fund 2000), який підтримує проекти освітніх, наукових та культурних інституцій.

На нашу думку, сучасні протиріччя та розбіжності серед країн Вишеградської групи мають політико-геополітичний характер, особливо з початком повномасштабної російсько-української війни.

254 — *Геополітичний кластер.* Польща, Угорщина, Чехія та Словаччина часто сприймаються як регіональний блок націй, що поділяють схожі прагнення, цілі та виклики. Вони мають спільну історію, комуністичне минуле, радянську окупацію, і всі вони приєдналися до ЄС та НАТО, щоб інтегруватися в західну цивілізацію та трансформувати свої посткомуністичні суспільства. Однак у кожній з країн Вишеградської групи існують внутрішні сили, які намагаються підірвати та скасувати цей шлях і змінити культурну та геополітичну орієнтацію кожної країни.

Інститут політики GLOBSEC у 2017 р. розробив методологію, засновану на вимірюваному наборі соціальних та політичних показників, аналізі даних опитувань громадської думки, політичному ландшафті, структурі ЗМІ та стані громадянського суспільства. В результаті було розроблено індекс вразливості країн Центральної Європи, який вимірює вразливість певної країни за шкалою від 0 до 100, де вищий бал означає вищу вразливість до підривного іноземного впливу.

Угорщина. До 2017 р. була найбільш вразливою країною у Вишеградській групі до ворожих зовнішніх впливів із загальним балом 57 із 100. Цей результат підтверджує зростаючий розрив між Угорщиною та Західною Європою з багатьох фундаментальних питань, що значною мірою є наслідком сповзання Угорщини до нелібералізму та тяжіння угорських політичних еліт до російської геополітичної орбіти. Словаччина посіла друге місце серед найбільш вразливих країн із загальним балом 51 зі 100. Транзакційне та опортуністичне ставлення до ЄС та НАТО, яке широко поділяють політичні еліти та

громадськість. Чеська Республіка посіла третє місце серед країн Вишеградської групи із загальним індексом вразливості 38 зі 100. Уряд того часу був лідером у боротьбі з підривними іноземними зусиллями, створивши спеціальну робочу групу з боротьби з гібридними загрозами.

Згідно з Індексом вразливості, Польща є найменш вразливою країною в регіоні до підривного іноземного впливу з оцінкою 30 зі 100. Через важкі уроки, отримані Польщею у її бурхливій історії, та сучасну геополітичну ситуацію, польське суспільство є найстабільнішим союзником Заходу у Вишеградській групі (Klingová, Milo 2017).

Порівняльний аналіз рівня вразливості держав Вишеградської групи до зовнішніх впливів дає нам інформацію щодо неоднорідності їхніх політичних орієнтирів та стратегій безпеки. На 2017 рік найвищий рівень уразливості демонструвала Угорщина, політична еліта якої демонструвала активну співпрацю із РФ на основі енергетичної безпеки країни. Словаччина зберігала певну двоїстість у ставленні до Європейського Союзу та НАТО, що зумовлює її середній рівень ризику. Чехія, навпаки, характеризується прагненням до інституційного зміцнення національної безпеки та створенням механізмів протидії гібридним загрозам. Найменш вразливою серед країн Вишеградської четвірки є Польща, яка завдяки історичному досвіду, національній консолідації та чіткому зовнішньополітичному курсу зберігала на той час стабільну орієнтацію на західні цінності й безпекові структури.

255

Таким чином, можна зробити висновок, що країни Вишеграду на той час демонстрували економічну єдність та бажання залишатися міцним геоекономічним центром Центральної Європи. Стосовно зовнішньополітичних траєкторій держав регіону вже відстежується поступове розходження, яке може впливати на подальшу єдність і ефективність Вишеградської співпраці.

Російсько-українська війна стала геополітичним тригером випробувань для країн Вишеградської групи а критерій підтримки України може слугувати індикаторами геополітичної орієнтації конкретного уряду.

У жовтні 2025 року прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан сказав, що прагне об'єднати зусилля з Андрієм Бабішем, чия правопопулістська партія перемогла на недавніх парламентських виборах у Чехії, та з прем'єр-міністром Словаччини Робертом Фіцо, щоб ство-

рити антиукраїнський альянс у ЄС (Москаленко 2025). Стає питання щодо ймовірності перетворення Вишеградської групи на євроскептичну чи навіть антизахідну платформу. Формат залишається в кризі через проросійську зовнішньополітичну позицію Угорщини та її скептичний підхід до проукраїнського політичного курсу ЄС.

Відносини між Україною та Угорщиною упродовж останніх років характеризуються підвищеним рівнем напруженості. Ключовим моментом у загостренні двосторонніх відносин стало ухвалення Україною у 2017 році Закону «Про освіту», який, на думку уряду Угорщини, обмежує права угорської національної меншини, що проживає на території Закарпаття. Цей закон спричинив дипломатичні суперечки, зокрема блокування Угорщиною ряду євроатлантичних ініціатив України. Подальше погіршення відносин спостерігалось після початку повномасштабної війни Росії проти України у лютому 2022 року. Угорщина, зберігаючи партнерські зв'язки з Російською Федерацією, неодноразово перешкоджала ухваленню спільних рішень Європейського Союзу щодо посилення санкційного тиску на Москву та надання військової допомоги Україні (Андрощук 2023). Угорщина заслужила в ЄС репутацію найбільш проросійської країни ЄС. Таке позиціонування Угорщини, крім зростаючої ізоляції, також призвело до розриву з її найближчим партнером, Польщею. Це також сприяло зменшенню політичної співпраці з іншими країнами в ширшому регіоні Центральної Європи, за винятком Словаччини.

Зазначимо, що новим викликом для геополітичного кластера Вишеграду стало призначення лідера партії Smer-SD Роберта Фіцо головою нового коаліційного уряду 25 жовтня 2023 року. Вже четвертий уряд Р. Фіцо в Словаччині і, безумовно, найрадикальніший та найдружніший до Росії.

Чеська Республіка належить до найвідданіших прихильників України як у плані політичної підтримки, так і постачання зброї та військового обладнання. У зовнішній політиці країни спостерігався симбіоз між президентом П. Павелом і прем'єр-міністром П. Фіалом, але уряд мав напрочуд низьку підтримку в опитуваннях громадської думки. Навпаки, підтримка опозиційних партій, особливо партії ANO колишнього прем'єр-міністра А. Бабіша, залишалася високою. Як результат в жовтні 2025 року на виборах до палати депутатів в Чехії переміг рух ANO колишнього прем'єр-міністра країни, мільярдера і євроскептика А. Бабіша, який негативно ставиться до підтрим-

ки України. А. Бабіш називає себе прихильником миру і закликає до закінчення війни в Україні. Він висуває гасло «чехи понад усе», що нагадує аналогічні заклики президента США Д. Трампа (BBC News Україна 2025).

Підтримка Польщею України та її масштабний характер, а також її лідерство в сферах безпеки та оборони затьмарили проблеми, які Варшава мала з Брюсселем під час попередніх урядів на чолі з партією «Право і справедливість» (PiS). Новий уряд Д. Туска, створений після виборів у жовтні 2023 року, виправив політику свого попередника в галузі верховенства права та посилив зв'язки з ЄС, але також продемонстрував значну послідовність у підтримці України всіма можливими засобами.

Таким чином, Вишеградська група продовжує існувати як геоекономічна платформа для регіональної співпраці, але не варто очікувати відродження скоординованої зовнішньої чи європейської політики. Для більшості країн Вишеградська група є найважливіший формат регіональної співпраці. У довгостроковій перспективі ідеологічні розбіжності навряд чи розділять країни, що створили В4, незалежно від політичних уподобань правлячих урядів, але існує загроза того, що через збереження політичних розбіжностей окремі країни В4 прагнутимуть долучитися до альтернативних форматів регіональної співпраці. В останні роки набули популярності інші формати, такі як Бухарестська дев'ятка (В9), Ініціатива трьох морів (3SI), Славковський трикутник або Ініціатива Центральної п'ятірки (С5), в яких країни Вишеградської четвірки беруть активну участь.

Польща прагне відігравати більш важливу роль в ЄС, мати більший вплив на європейську політику та отримати статус «великої держави» в європейському просторі. Для цього вона може використовувати Веймарський трикутник (створений у 1991 р.), формат регіональної співпраці, який пов'язує Польщу з двома іншими «великими» державами-членами ЄС (Францією та Німеччиною). Роль Веймарського трикутника збільшується в контексті формування нової європейської системи безпеки. Можна погодитися з аналітикою експертів Інституту Дунайського регіону та Центральної Європи (IDM) стосовно того, що у майбутньому ми побачимо формат Веймар Плюс із залученням Великої Британії. Це допоможе забезпечити необхідні структури для пошуку оборони та координації оборони в

Європі, яка, принаймні, в найближчому майбутньому більше не буде організована зі Сполученими Штатами (Schäffer, Talik 2025).

Словаччина та Чеська Республіка, найімовірніше, інвестуватимуть у розвиток Славківського трикутника (С3) або Ініціативи Центральної п'ятірки (С5) за участю Австрії. На відміну від В4, С3 є мінілатеральним форматом співпраці між країнами подібного розміру Австрією, Чехією та Словаччиною (Özoflu 2023). Необхідно підкреслити, геополітична реальність також впливає на інтенсивність контактів в рамках С3. Амбіції Чехії та Словаччини замінити В4 на С3 у питаннях консультацій та потенційної координації питань, пов'язаних з ЄС, зараз перебувають під питанням, оскільки позиції Чехії та Словаччини почали значно відрізнятися після виборів 2023 року в Словаччині.

258 — Всі країни Вишеграду входять до Ініціативи «Три моря» (3SI), яка сприймається як відносно нова регіональна ініціатива та все ще перебуває в процесі розвитку. Ідея Ініціативи полягала в тому, щоб заповнити розрив між Західною та Центрально-Східною Європою, що розвинувся у другій половині XX століття, та забезпечити зв'язок Північ-Південь поряд з добре налагодженими зв'язками Схід-Захід (Gerasymchuk 2022). Кількість країн-учасниць значно відрізняє її від Вишеградської четвірки та Славковського трикутника. 3SI виникла як президентська ініціатива і значною мірою залишається такою. Спочатку президенти Польщі та Хорватії були рушійними силами ініціативи, сьогодні, крім Польщі, особливо Румунія та країни Балтії виявилися головними промоутерами цього формату. Ініціатива трьох морів розширилася територіально, коли Греція приєдналася до ініціативи в 2023 році, але, незважаючи на існування неформальних інституцій та Інвестиційного фонду, вона залишається слабо інституціоналізованою ініціативою (Straza 2025). Ідея створення постійного секретаріату не була реалізована. Це означає, що Ініціатива трьох морів залишається «коаліцією бажаючих», а не згуртованим блоком країн або навіть міжнародною організацією. Проте Чехію та Словаччину можна назвати країнами, які з різних причин досить вагаються щодо більш інтенсивної участі в ініціативі.

Висновки. В європейському геокономічному просторі є альтернативні варіанти регіональної інтеграції для центральноєвропейських країн. Зазначимо, що місія щодо забезпечення координації центральноєвропейських країн на шляху до вступу в НАТО та ЄС

Вишеградської групи виконана. Був сформований потужний регіональний гео економічний кластер та створена потужна матриця секторальної взаємодії. Російсько-українська війна стала геополітичним тригером для країн Вишеграду що ставить під сумнів стійкість її політичної єдності. Наростаючі протиріччя зовнішньополітичних курсів країн-членів є загрозою для здатності країн Вишеградської групи функціонувати як єдиний геополітичний актор. Позиція Угорщини та Словаччини щодо співпраці з Росією та критикою політики ЄС унеможливує формування спільної позиції з ключових питань безпеки, енергетичної політики та підтримки України. Зазначимо, що економічна складова цієї групи та її інтеграційний потенціал а також діяльність Міжнародного Вишеградського фонду залишають надію для збереження кооперації, навіть попри політичні розбіжності.

Аналіз сучасних викликів Вишеградської групи дозволяє зробити можливі сценарії її подальшого розвитку. По-перше, мінімізація політичного компоненту з пріоритетом на економічний формат об'єднання. По-друге, реформування політичної взаємодії та зміна зовнішньополітичних пріоритетів Угорщини та Словаччини з надією на ефективну діяльність політичної опозиції в цих країнах. На європейському геополітичному просторі Вишеградська група буде існувати, однак рівень політичної суб'єктності та її вплив на європейську геополітику буде зменшений.

259

References:

1. Abegunde B. (2021) Regional Cooperation and State Sovereignty. Athens Journal of Law. Vol. 7, Is. 2, PP. 169-188. URL: <https://www.athens-journals.gr/law/2021-7-2-3-Abegunde.pdf>
2. Androschuk I. (2023) Rol derzhav Vyshehradskoi hrupy v polityko-dyplomatychnii ta viiskovii pidtrymtsi Ukrainy pislia povnomasshtabnoho vtorhnennia Rosiiskoi federatsii. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoloh. studii.. Vypusk 51, s. 109–120 (in Ukrainian).
3. BBC News Ukraine (2025) Vybery v Chekhii: peremohla partiia yevroskeptyka Babisha. Shcho tse znachyt dlia Ukrainy.04.10.2025. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cm28g5267j4o> (in Ukrainian).
4. Drohoziuk N. (2024) Vyshehradaska hrupa: dynamika stanovlenia ta suchasni realii rozvytku Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu:Zbirnyk naukovykh statei. Chernivtsi::Chernivetskyi natsionalnyi universytet. T. 49. S. 75-83 (in Ukrainian).

5. Gerasymchuk S. (2022). The Prospects of Cooperation between Ukraine and Romania within 3 Seas Initiative. Ukrainian prism. URL: <https://prismua.org/en/13744>

6. International Visegrad Fund. (2000) URL: <https://www.visegrad-fund.org/>

7. Kalasopatan A. (2024) Central Europe: a fairly successful integration. BNP Paribas. Etudes Économiques – BNP Paribas. URL: https://economic_research.bnpparibas.com/html/en-US/Central-Europe-fairly-successful-integration-7/15/2024,49793

8. Klingová K., Milo D. (2017) The Vulnerability Index: Subversive Russian Influence in Central Europe. Globsec Policy Institute URL: <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/vulnerability-index-subversive-russian-influence-central-europe>

9. Lenz T., Marks G. (2016). Regional Institutional Designs: Delegation and Pooling. Oxford Handbook of Comparable Regionalism, pp.513-537. URL: https://garymarks.web.unc.edu/wp-content/uploads/sites/13018/2017/02/Lenz-Marks_2016_regional-institutional-design.pdf

260

10. Moskalenko Yu. (2025) Lidery trokh krain maiut namir koor-dynuvaty pozytsii ta provodyty poperedni narady pered samitamy YeS. Dzerkalo tyzhnia. 28.10.2025. URL: <https://zn.ua/ukr/WORLD/antiukrajinskij-aljans-u-orbana-zajavili-pro-namir-objednatisja-z-chekhijeju-ta-slovachchinoju.html> (in Ukrainian).

11. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (2023) Vyshehradska hrupa v novykh politychnykh realiiakh URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/vyshehradska-hrupa-v-novykh-politychnykh-realiyakh> (in Ukrainian).

12. Obserwator Finansowy. (2016) The Visegrad Group countries are closer politically than economically. URL: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/in-english/macroeconomics/the-visegrad-group-countries-are-closer-politically-than-economically/>

13. Özoflu M. (2023) Slavkov Triangle as a Minilateral Grouping Within the European Union: A Quantitative Analysis. Köz-gazdaság. URL: https://www.researchgate.net/publication/370301031_Slavkov_Triangle_as_a_Minilateral_Grouping_within_the_European_Union_A_Quantitative_Analysis

14. Rudik N. M. (2020) Ekonomichne vriaduvannia v YeS: rozbudova v konteksti suchasnykh vyklykiv . Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia : zb. nauk. pr. Dnipro. Vyp. 4 (47). S. 49-57 (in Ukrainian).

15. Schäffer S., Talik M. (2025) IDM Short Insight 44: The Weimar Triangle – A Key Format for Europe? Institute for the Danube Region and Central Europe. URL: <https://www.idm.at/en/idm-short-insight-weimar-triangle/>
16. Statistische Bundesamt. (2024) 20 Jahre EU-Osterweiterung: Polen und Tschechien in den Top 10 der wichtigsten Handelspartner Deutschlands.. URL: https://www.destatis.de/DE/Ueber-uns/Organisation/_inhalt.html
17. Strazay T. (2025) The New Geopolitics and Its Impact on Regional Cooperation Formats in Central Europe. *Studia Polityczne* 53(1):12-33. URL: <https://czasopisma.isppan.waw.pl/sp/article/view/3391>
18. Ukrainska pryzma. (2018). Yak dali buduvaty spivpratsiu Ukrainy z Vyshehradskoiu hrupoiu? URL: <https://prismua.org/> як-далі-будувати-співпрацю-україни (in Ukrainian).